VISHARNA

STEFAN LINDBERG

VISKARNA

ROMAN I ÅTTA BERÄTTELSER

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Rick! When you say you made an exact replica of the house, did you mean, like, an exact replica?

Morty

TIMMARNA I VAROSHA 11

FLICKAN SOM STYRDE VÄRLDEN 53

UNGDOMENS KÄLLA 81

ALICIA OCH DÖDEN 129

SAGAN OM ANDREAS 189

SILVERSFÄREN 241

COMING OF AGE 259

VISKARNA 299

TIMMARNA I VAROSHA

Under 2016 och 2017 drabbades ett fyrtiotal amerikaner och kanadensare, alla stationerade vid ambassaderna i Havanna, av illamående, förlorad hörsel och balansrubbningar. USA hävdade att det rörde sig om attacker med ljudvapen, Kuba tillbakavisade anklagelserna och ännu i november 2023 har ingen lyckats komma med en definitiv förklaring. En studie från 2019 kunde dock konstatera ett flertal strukturella försämringar i hjärnan hos de drabbade, däribland på blod-hjärnbarriären, rumsminnet med mera, varför det så kallade Havannasyndromet fortsätter att gäcka forskare och underrättelsetjänster.

En första officiell rapport, skriven av institutet The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine och baserad på såväl västerländsk som sovjetisk forskning, pekar ut riktade pulserande radiovågor som syndromets troliga orsak och menar att man med hjälp av mobilspårningar kunnat fastställa att ryska ambassadtjänstemän befunnit sig i området vid tiden för varje attack. Rapporten medger visserligen att psykologiska och sociala faktorer kan spela en roll i sammanhanget, men den anser inte att de ensamt kan förklara »de akuta, initiala, plötsligt uppkomna, distinkta och ovanliga symptomen«.[1]

1 »Those who did not hear a sound, felt heat or pressure. But for those who heard the sound, covering their ears made no difference. Some of the people who experienced the syndrome were left with dizziness and fatigue for months.« Gordon Corera, BBC News, 9 september 2021.

Men vapenteorierna står inte oemotsagda. Robert Baloh, professor i neurologi vid University of California, hävdar tvärtom att mikrovågor borde ha gett vävnadsskador på hjärnan och att sådana *inte* gått att påvisa med magnetkamera. Den troligaste orsaken till fenomenet är, enligt Baloh, masspsykogen sjukdom (masshysteri). »Man utvecklar sjukdom på grund av att man tror att man utsatts för något farligt«, säger Robert Baloh, trots att fler amerikanska tjänstemän, både innanför och utanför landets gränser, fortsatt att drabbas av Havannasyndromet. »Explosionen i antalet fall tror jag beror på att utrikesdepartementet har mailat människor över hela världen och uppmanat dem att vara uppmärksamma på vissa ljud och symptom. Det är oftast så det får spridning.«[2]

Att Ahlgren – som tillhört samma FN-bataljon som min far – avskrev Baloh som anställd av ryssarna och/eller kineserna förvånade inte. Havannasyndromet var, enligt honom, ett symptom på just det »supervapen« som bland annat CIA talat om, vilket kopplade samman Ahlgrens och min pappas livshistorier med spekulationerna. Ett liknande strål- eller radiovågsvapen skulle nämligen, också det enligt Ahlgren, ha testats 1974 i det ingenmansland som uppstått när Famagustastadsdelen Varosha på östra Cypern tömts på sin grekcypriotiska befolkning efter den turkiska offensiven.[3]

Enligt Ahlgren kom uppgifterna om ett i Varosha utprovat supervapen från »Berglingpappren«, den dossier som spionen Stig Bergling tvingats lämna ifrån sig till MI5 under sin vistelse i Libanon 1990, men ryktena om det hade, enligt flera underrättelsekällor, då cirkulerat i flera år. Vissa häv-

2 Robert Baloh, SVT Nyheter, 28 oktober 2021.

3 Stadsdelen är än idag en inhägnad och förfallen så kallad spökstad, eftersom FN:s resolution 550, punkt 5, slår fast att endast invånare från 1974 års Varosha får bosätta sig där.

dade att Bergling, genom sina kontakter med GRU-personal i Nicosia, känt till experimenten med riktade mikrovågor redan i slutet av sextiotalet.

Och det som Ahlgren sen berättade för mig hade han inte på pränt, inte heller fanns det kvar några ljudinspelningar, men att Cypern under sina två kriser tjänat som testarena för diverse okända vapenslag var han inte ensam om att hävda. Efter att ärkebiskop Makarios III blivit president och valt att samarbeta med den kommunistiskt infiltrerade Allcypriotiska landsorganisationen skrev Sovjet upp sina ambitioner i regionen, och i utbyte mot personal och teknisk utrustning fick Warszawapakten tillåtelse att via en grekisk bas i det delade Nicosia utveckla och testa en rad nya vapentyper. Merparten av dessa innefattade mikrovågsteknik.

När jag frågade Ahlgren varför han inte kunde släppa påverkansoperationerna fräste han att ungdomen av idag (han syftade på mig) saknade överblick. Såg jag inte vad som hände? Först Havanna och sen nu i Wien. Under vårt sista samtal kändes det som att han påstod att mikrovågstekniken förebådade jordens undergång och att han utsett sig själv till någon form av frälsare. »En ny Makarios«, sa han till och med. Men en som skulle veta att bygga bättre allianser.

Och när jag läste vidare om Havannasyndromet fann jag mycket som gav honom rätt: Den så kallade Moskvasignalen som från en närliggande balkong, från 1950 och tjugofem år framåt, dränkt den amerikanska ambassaden på Novinskyboulevarden med lågfrekventa mikrovågor. Eller den undersökning från 1976 som avslöjar att CIA, ända sen början av sextiotalet, tystat ner sin kännedom om de sovjetiska experiment där grodor utsatts för så stark mikrostrålning att deras hjärtan slutat slå. Och, framför allt, att man

från amerikansk sida fruktat att ryssarna, som låg före dem på den dolda informationsinhämtningens område, genom sin mikrovågsforskning »hade potential att vidareutveckla [den] till att omfatta vilseledning och störning av beteendemönster hos ambassadpersonal och militär«.[4]

4 Gordon Corera, BBC News, 9 september 2021.

Var börjar ens berättelse? Inte när man föds – den börjar långt tidigare – och man anländer till en scen där entrén är upplyst men sortin höljs i dunkel. Man anvisas sovplats under snedtaket på mexitegelvillans övervåning, tapeterna är blommigt blåvita och under sängen har man fem årgångar Buster och Svenska Mad och i den lilla nischen vid sängens huvudända en bandspelare. Den är alltings mittpunkt och registrator. På den spelar man in fejkade nyhetsutsändningar när det som händer ute i den stora världen är för svårbegripligt för att lämnas orört i den lilla. Grannpojken placerar sin röst i det lägre registret och beskriver hur det var att som sista förare bromsa in just framför snittet i den nyss raserade Tjörnbron. Hur billyktorna före honom störtade mot mörkret och slogs till stjärnljus mot havsytan.

Eller Tuveraset. Obegripligheten i att ett bostadsområde precis som vårt försvinner rakt ner i underjorden klockan 16.09 en helt vanlig dag och tar nio människor med sig.

Grannpojken hade i våra iscensatta rapporter, via sitt alter ego, just kommit från skolan, satt vid köksbordet med Skogaholmssmörgås med apelsinmarmelad och mjölk i Duralexglas när det, bordet, inte började luta, men skaka. Sen gick det fort. Som i en »halvdröm«, vad det nu är, där grannpojken snabbt finner sig och på mindre än en minut lyckas ta sig ut genom köksfönstret som då vetter rakt upp mot himlen. Sen

försvinner även den, himlen, i underjorden. Inte mycket skrik heller, och det dröjer märkligt länge innan blåljus syns i väster.

Efter det inträder ett slags mulen tystnad på bandet – det är då jag, programledaren, ska komma in – eftersom det vi just har hört inte går att ta in känslomässigt. Än mindre avannonsera. Så istället för ett »det var allt från 0322-nyheterna« och »välkomna tillbaka vid samma tid imorgon« stänger någon (jag) bara av inspelningen med ett plastigt klonk och Poporamas två veckor gamla, och då inspelade, utsändning av »Sorry, I'm a Lady« med den spanska popduon Baccara tar vid.

Men en berättelse är framför allt sina hemligheter. De mörka hål av outsägligheter som familjer håller sig med; kanske för att de, familjens medlemmar, ska få bli kvar i ljuset. En sådan var den Säpoutredning som öppnades mot min pappa, för att sen gå i skov genom mitt liv, och om vilken det enda vi visste var att orsaken stod att finna i händelser under hans FN-tjänstgöring på Cypern. Till vår stora chock återöppnades den för bara några år sen, och det märkliga var att man verkade ha mindre att gå på än någonsin, ändå drogs hela maskineriet igång på nytt, och den här gången verkade intresset (ja, det är absurt) även riktas mot mig och mina systrar.[5]

Och jag kan väl utan att överdriva säga att jag inte behövde mer problem under den aktuella perioden. Jag hade precis skrivit klart *Splendor* och försökte i väntan på utgivning få kontroll över mitt liv, och det gällde inte bara min havererade kärleksrelation och privatekonomi. De sätt som berättelsen fortsatte att söka mig på känns för esoteriska för

5 Försvarets forskningsanstalt (FOA) dokumenterade under ett antal år genetiska och neurologiska förändringar hos barn till de soldater som utsatts för test av nya vapenslag under de båda Cypernkriserna (1963–1964 samt 1974).

att behandla här, men kanske räcker det att säga att saker som jag skrivit ut i manuset, och som endast var frukterna av min överhettade fantasi, började ta gestalt i verkliga livet. Eller *irl,* som mina barn brukar säga. Vilka var högst indragna i de märkliga förvecklingar och skeenden som syntes ha satts igång av mitt skrivande.

En faktor som gjorde mitt liv extra besvärligt under denna period – som även sammanföll med en segdragen postcovid – var min gammelfarbror Kent-Ove.[6] Han är död nu, men samma höst som Säpo återöppnade pappas utredning tog han kontakt, han hade hittat mig på Facebook, förklarade han, och det var också där han skrev till mig. Inte i dm:s eller i ett separat meddelande, utan på min vägg, där han den 9/9 2021 helt enkelt postade en drönarfilm på Söderfors bruk och orden »Hej, minns du mig?«. Och när jag gick in och tittade på hans profil, efter att ha bekräftat hans vänförfrågan, visade det sig att han inte verkade göra annat än hänga i olika trådar och skriva irrelevanta och/eller oombedda inlägg.

Egentligen är Kent-Ove inte min farbror, han är min pappas kusin, och han hade bitit sig kvar på bruket trots att svarven slutat behöva honom. Sen flyttade han till Gävle, och efter det bodde han ett par år i Söderhamn innan han, stukad på något vis, återvände till Gävle via en oklar period i Sandviken. I Stockholm uppehöll han sig »momentant«, påstod han, för att dryga ut folkpensionen genom att sälja visitkort tillsammans med en turk på Hägerstensåsen. Han var övertygad om att det var framtiden och att efterfrågan snart skulle raka i höjden. För det var fina grejer, sa han, med italienskt marmormjöl i pappret och guldpläterade typer i relief om man var lagd åt det hållet.

6 Se »Viskarna«, s. 299.

Ibland fick jag för mig att han hade tagit kontakt med mig för att kontrollera så att min släkts andra sida, bondeförbundarna som han kallade dem, inte hade tagit över på brukssidans bekostnad. Dessutom var han, liksom kusin Berit i Östhammar, stolt över att jag blivit en »ordets man« – särskilt mina Tankar för dagen i P1 var tänkvärda – och efter bara ett par sittningar på Sankt Eriksgatans biljardhall insåg jag att han såg sig som en jämlike. Han skrev nämligen mycket själv, framför allt på Facebook, om hur menlös Stefan Löfven var och hur mycket hellre han såg en uppdatering av reaktor 2 och 3 i Forsmark istället för ett utökat energiuttag via vattenkraft.

Men ännu hellre talade han. »Live«, som han brukade säga. Om att han hade en lördagsspik på Solvalla efter inte ett, utan två stalltips, eller om covidens inverkan på förra årets bandyallsvenska, eller om covidens inverkan på hans psoriasis, och om minoritetsregeringens memento mori, saknaden efter en Margot Löwander, sin bil, sin förra bil, och om hans och min allt sämre kontakt. Den var av ondo. För vi har rötter, brukade han säga, och jag skulle bli tvungen att återvända till dem – »åtminstone mentalt« – för att inte gå vilse i Kungsholmsnatten.

Men hans älsklingsämne var, så klart, utredningen om pappas eventuella spioneri. Och särskilt den roll som Ahlgren tycktes vilja spela.

»Han har alltså hört av sig till dig igen?«

Jag svarade ja, för det hade han.

»För att propsa på din pappas skuld?«

»Typ.«

»Märkligt.«

»Och så pratar han om Cypern. Oavbrutet.«

»Är han en sån där Militärt Överintresserad Person?«

»Nej, han har nog varit med på riktigt.«

Kent-Ove lyfte fingret åt Khwanrudi i baren utan att bry sig om att jag redan löst notan med henne.

»Jag tänker kolla upp den här Ahlgrenkillen igen.«

»Hur då?«

Kent-Ove behövde inte uttala ordet »kontakter«, för det stod redan skrivet i hans övertygade blick.

»Jag tror det finns saker som pappa din inte vill prata om.«

»Kenta, lägg av.«

»Minns du hans svimningar?« fortsatte han.

»Attackerna? Ja.«

»Och kommer du ihåg vad jag sa förra gången? När var det? Förra gången Säpo var på honom.«

Ja, det mindes jag. Det var 1996, samma höst som jag började på Biskops Arnö, som vi första gången hört namnet Ahlgren nämnas och Kent-Ove börjat dra i sina trådar. Och det här var vad han kommit fram till:

Ahlgren fanns inte. Inte enligt hans källor i alla fall. Eller så här. Det fanns flera. Och alla hade kopplingar till den hemliga Säpoavdelning som pappa skulle ha dragits in i under sin FN-tjänstgöring. »En sovande cell«, brukade Kent-Ove säga (jag var ung då, men minns det än), som i sin tur hade förgreningar till, inte så mycket främmande makt som till en rad multinationella företag med säte på Isle of Wight och Caymanöarna. Och nu, den här utredningsvändan, när »allt låg på data och så vidare«, påstod Kent-Ove fortfarande att det fanns flera Ahlgren och att det var därför som denne inte velat träffa mig: för att inte avslöja att han var en nätidentitet spelad av en rad personer och röster.

Men det där trodde jag lika lite på nu som 1996.

»Du får tro vad du vill«, sa Kent-Ove då. Men det var så det låg till. Det hade han från sina »Solvallakontakter«, men även via samarbetet med den där visitkortsturken.

Nu orkade jag inte med honom längre. Jag ville hem. Pengabristen hade drivit mig in i musikalbranschen och jag borde egentligen sitta hemma och räkna librettostavelser för att bli klar med min nyöversättning av *Annie Get Your Gun*. Det var plågsamt i varierande grad och ett av de värsta frilansuppdrag jag någonsin åtagit mig (möjligen med undantag för de erotiska ljudnoveller som jag, som tur var under pseudonym, skrev för Storytel hösten 2017).

Sen blev han skitjobbig. Jag hade förändrats, sa han. Själv mindes han ett barn med stora ljusa ögon – om än sorgligt släckta från tioårsåldern – som han alltid satt sitt hopp till. Vem skulle berätta om »oss«, sa han (och pekade på mig men menade svensk arbetarrörelse), om inte jag gjorde det? Istället skrev jag romaner om kvinnliga trasproletärer, Palmemordsanklagade rättshaverister och en pervers knarkare som så uppenbart var baserad på författaren själv. När det fanns en hel era, fräste han, då »vi« (släkten på hans och pappas sida) organiserat oss i hemlighet och, eftersom brukspatronen vägrat att sälja mer central mark till kooperationen, cyklat en hel mil till den nyöppnade Konsumbutiken ute på Ön. Och vem, om inte jag, som hade gåvan, skulle berätta att det var i den Konsumbutiken som Kent-Ove och pappa för första gången var med om att tjänstemannakärringarna inte tilläts tränga sig före? För så hade det nämligen fungerat i brukshandeln. Vad skulle jag ha för liv, just så sa han, om jag inte berättade om att han och pappa stått i den där Konsumkön med sina nyinköpta metspön och vetat detta enda: här får de inte gå före. Jag är en medborgare i staten och ingen, oavsett börd, ålder eller rang, har längre rättighet att tränga sig.

Men när han hade kommit så långt slutade jag att lyssna. Jag var för van vid de där draporna. Och dessutom försvann

mina tankar hela tiden till Ahlgren och den segslitna processen mellan svenska staten och min egen far. 1996 hade det varit värre än någonsin, då hade saken under en längre tid stått och vägt och pappa, i riksmedierna anonymiserad till »54-åringen«, nämndes i samband med »högförräderi« och »militär forskning«.

Och visst, jag skulle kunna skriva om biljardhallsuppträdet som följde. Men det känns ovärdigt. Jag gick bara ut i natten och hem och slutade svara på hans sms (för om man inte hörde av sig återvände han någon månad till sitt hatälskade Gävle).

Ändå kan jag, vilket är ganska märkligt, sakna Kent-Ove när jag släcker lampan om kvällarna. Hur han drog en historia om sin värnplikt på P10 som var så lång att José eller Khwanrudi, beroende på vem som stod i baren den kvällen, fick be oss att gå så att de fick stänga. Och avskyn mot somligt på mitt möderne delade jag ju faktiskt. Så vi stod ut med varandra, Kent-Ove och jag.

Dagarna som följde på vårt uppträde minns jag bara som ett förstärkt hat mot musikalformen och en rad oändlighetspromenader, ut förbi Fredhällsklipporna, över till Kristineberg och vidare längs Kungsholmsstrand åt Stadshuset till, med samma två frågor i munnen.

Vad hade hänt med min pappa under operationen i Varosha?

Och vad hade Ahlgren med det hela att göra?

Av Stefan Lindberg har tidigare utgivits:

Tusen nålar 1999
Min terapi 2002
I Gorans ögon 2008
Du vet väl om att du är värdefull 2014
Nätterna på Mon Chéri 2016
Splendor 2020

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-080239-4
© Stefan Lindberg 2024
OMSLAG Nina Ulmaja
OMSLAGSBILD *Du har kommit hem*, Jens Fänge 2009
TRYCK ScandBook, Litauen 2024